

Inkluzivní vzdělávání neslyšících v ČR

(Gong, 2.10.2015, Hana Marie Kunešová)

Emoce už nestačí, je třeba jednat

Konference byla první, která se věnovala výhradně inkluzivnímu vzdělávání neslyšících dětí, žáků a studentů. Téma velmi citlivé, a to především z pohledu rodičů (slyšících i neslyšících) dětí s handicapem sluchu. Na inkluzi existuje řada pozitivních i protichůdných názorů napříč všemi zúčastněnými stranami (rodiče, lékaři, pedagogové, politici).

Konference se konala začátkem září a neměla za úkol řešit aspekty ve vztahu k inkluzi.

Cílem bylo otevřít veřejnou diskuzi a upozornit politickou reprezentaci, která v současné době připravuje nový zákon o inkluzivním vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, na specifické potřeby neslyšících dětí. Vše z pohledu zkušených speciálních pedagogů pracujících s dětmi se sluchovými vadami včetně dětí s KI.

Vzdělávání sluchově handicapovaných dětí má svá specifika. Společnost by je měla respektovat a umožnit těmto dětem vzdělávat se v jejich rodném jazyce, kterým je český znakový jazyk.

Neslyšící děti by ho měly znát stejně dobře a kvalitně, jako jejich slyšící vrstevníci umí svůj rodný jazyk, kterým je čeština, angličtina a další. Už z tohoto jediného pohledu je zřejmé, že zařazení neslyšících dětí mezi jejich slyšící vrstevníky do běžných škol, kde se znakový jazyk nevyučuje, může mít negativní dopady na jejich další rozvoj (ztráta identity, osamocenenost, nedostatek přátel a informací). Dalším podnětem je, aby si zákonný zástupce dítěte mohl vybrat z možností, a to mezi školou hlavního vzdělávacího proudu s asistentem nebo "speciální" školou. Měla by být zachována dostupnost speciálního školství. Školy by se měly začít samy profilovat v rámci hlavního vzdělávacího proudu. Nelehké úkoly pro vedení škol, nelehký úkol i pro současnou politickou garnituru odpovědnou za budoucnost kvalitního vzdělávání handicapovaných dětí tak, aby inkluze fungovala.

Jako první vystoupil za organizátora konference Mgr. Petr Vysuček, prezident Asociace organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel (ASNEP), speciální pedagog, první neslyšící pedagog u nás, který pracuje ve speciálně poradenském centru Duháček a ředitel společnosti Pevnost, kde se vzdělávají studenti i tlumočníci českého znakového jazyka z řad slyšících i neslyšících zájemců. Ve svém příspěvku poukázal mimo jiné třeba na to, co dělat, když se slyšícím rodičům narodí neslyšící dítě, na vzdělávání dítěte s KI ve školách běžného typu apod.

Zamyslel se nad tím, jak nejlépe se vyrovnat s handicapem svého neslyšícího dítěte a přizpůsobit se jeho potřebám. K inkluzi otevřel další související otázky, jako jsou nutná znalost rodného jazyka neslyšícími dětmi, jejich další vývoj, nezbytná role tlumočnicků, dotkl se identity neslyšících dětí s jinou kulturou, jejich profesního uplatnění. "Inkluze ano," zaznělo zřetelně. "Otázkou je, kdo bude zodpovědný za to, kdy neslyšící dítě v inkluzi zůstane o přestávkách samo bez tlumočnicka a nebude moci sdílet běžné radosti/starosti se svými vrstevníky? Na vině bude legislativa? Rozhodnutí rodičů, školy?" nastínil problém Vysuček.

Na úvod svého příspěvku "Role poslance v procesu legislativních změn v novele nového školského zákona," poděkovala Mgr. Martina Berdychová, poslankyně PSP ČR a členka školského výboru PSP ČR, za dosavadní podporu, všechny odborné konzultace i důležité podněty od speciálních pedagogů, ředitelů, akademiků a zástupců neslyšících v souvislosti s připravovaným zákonem o inkluzi. Bez nich by se při svých vládních návrzích a připomínkách neobešla.

"Velice mě osobně trápí fakt, že neslyšící děti stále nemají rovné podmínky ve vzdělávání a moje majoritní společnost neslyší, co neslyšící trápí," řekla. Přítomným přiblížila práci poslance při prosazování podnětů a tvorbě nových zákonů, zmínila i chystané vyhlášky v souvislosti s rolí tlumočnicka ve vzdělávání neslyšících dětí, a že by ráda ve sněmovně otevřela i problematiku neslyšících v oblasti zdravotní a sociální. Vystoupení Mgr. Jaroslava Fidrmuce, náměstka pro řízení sekce vzdělávání na MŠMT bylo milým překvapením. "Je zcela zřejmé, že problematika neslyšících, vzdělávání a jejich začleňování do společnosti je pro vás všechny prioritou, kterou je třeba společně řešit," oslovil přítomné v sále.

"V současné době dokončujeme znění vyhlášky k § 19 novely školského zákona ve spolupráci s řadou odborných asociací, vládní agenturou a dalšími. Předpis má umožnit maximální začlenění a podporu osob, které potřebují zvláštní péči, do občanské společnosti tak, aby handicapované děti s nadáním dosáhly na maximální možné vzdělání a odpovídající uplatnění ve společnosti.

Problematika neslyšících není na ministerstvu neslyšitelná. Dokazují to současná jednání především s prezidentem komunity magistrem Vysučkem i řediteli speciálních škol." Diskuzi svým tematicky nejzajímavějším příspěvkem otevřela Mgr. Martina Šmídová, vývojová a školní psycholožka, specialistka v oblasti mezinárodního rozvoje a speciálního školství, která žila a pracovala řadu let v USA. Měla možnost působit jako konzultanka i pro řadu mezivládních a mezinárodních organizací

jako je OSN a UNICEF. Opřela se ve svém vstupu o praktické zkušenosti opírající se o zákony platící v Americe. Zde má každé neslyšící dítě svůj vzdělávací plán už od dětství, což pomáhá při jeho vývoji.

Plán se reviduje podle potřeb, vývoje a možností dítěte. Ví se, kdo nese za plán odpovědnost, kdo si nad ním sedne v diskuzi a řekne, proč tohle zabralo a proč toto ne. "Měla by u nás být pevná legislativní úprava, pevný jízdní řád, co se stane, jak se stane a kdo je zodpovědný za to, že dítě bude dostávat podporu, kterou má," široce rozvedla téma v návaznosti na propracovaný systém péče a vzdělávání. "Až potom se můžeme bavit o kvalitní výuce. Tato je dobrá jen tehdy, pokud je neslyšícím plně dostupná." Svými poznatky ze zahraničí může magistra Šmídová pomoci posunout a zlepšit vzdělávání neslyšících dětí správným směrem. Na její praxí ověřené argumenty jistě uslyší i odpovědní ministerští pracovníci a političtí tvůrci zákona.

Konference byla tlumočena do českého znakového jazyka dámami ve složení Mgr. Farah Curry, Mgr. Eva Kastnerová, Bc. Monika Boháčková a Bc. Kateřina Pešková (ASNEP). Přepis online zajišťovaly dámy Petra Marečková a Nikola Gronosová (ČUN). V diskuzi se svými příspěvky vystoupili speciální pedagogové, akademici, neslyšící studenti i zástupci dalších organizací pomáhajících dětem se sluchovou vadou na všech úrovních postižení včetně dětem s KI. Konference vyslala jasný signál politikům odpovědným za přijetí kvalitního fungujícího zákona především ve vztahu k neslyšícím dětem: emoce už nestačí, je třeba jednat.